

Sait Çetinođlu: Ermenilerin Zorla Müslümanlaştırılması

Posted on 25/04/2015

Türkiyeli akademisyen Taner Akçam'ın mevcudu bulunmayan Ermeni Sorununun/Soykırımının genel fotoğrafının çekildiği, başucu kitabı: *İnsan Hakları ve Ermeni Sorunu* çalışmasının 3. Baskısı ile *Ermenilerin zorla Müslümanlaştırılması- Sessizlik, İnkâr ve Asimilasyon* başlıklı yeni çalışması arka arkaya okurlarıyla buluştu.

Bir başucu kitabı olan *İnsan Hakları ve Ermeni Sorunu* çalışması, genele odaklanarak Sorunun baştan sona ayrıntılı incelenmesini kapsar.

Ermenilerin zorla Müslümanlaştırılması çalışması ise özele odaklanır. Kitabın üçte ikisi özgül bir konuya zorla Müslümanlaştırma ve zoraki asimilasyona ayrılmışken, geri kalanı *İnsan Hakları ve Ermeni Sorunu* çalışmasının serüveni bağlamında Ermeni sorununa dair çalışmalarının hikayesi olmasının yanında, sorunun Türkiye'de ele alınış ve algı düzeyi, Ermeni Sorunu ile ilgili çalışmalarının konumunu, Türkiye'de Ermeni Soykırımı ile uğraşmak ya da zımnî suskunluk anlaşması ile imhacı nefret cenderesine sıkışmak başlığı altında, Türkiyeli bir akademisyenin Ermeni sorunu ile ilgili çalışmaları içinde yaşamının bir kesintisini paylaşır.

Soykırım tartışmalarına yeni bir boyut getirerek, Sol'u, dostlarını ve egemen tarih anlayışını sorgular ve tezlerini paylaşır: Başlangıçta dünyaya ve Türkiye'ye ortalama bir Türk solcusunun sahip olduğu pencereden baktığını ve konuya ilişkin ciddi kuşku ve endişelerinin olduğunu kaydeden Akçam; *Zamanla bu kuşku ve endişelerin aslında solcu, ilerici olmamla alakalı olmadığını, Türk olmakla ilgili olduğunu kavradım. Türkiye'de Ermeni soykırımı ile niçin uğraşılmadığının sırrı da burada yatıyordu. Konu doğrudan Türk ulusal kimliği ile, bu*

ulus mensupları olarak bizlerin kendimiz hakkında yarattığımız imaj ile ilgiliydi. Çünkü, bizim varlığımız, bu konunun yok sayılması üstüne kurulmuş idi. Sözleriyle Ermeni soykırımı ile uğraşmak bu anlamda kendi ulusal kimliğimizi yeniden inşa etme süreci olduğunun altını çizer. Yani sözün özü: Türkiye Kürt-Türk, alevi ve Sünni'si ile Hıristiyanların yok edilmesi üzerinde kuruldu.

İkinci bölüm, geçen yılın önemli tartışma konularından bir olan Ermeni Yüzbaşı Torosyan'ın askerlik serüveni bağlamında tartışma etiğine ilişkindir.

Yüzbaşı Torosyan tartışmaları bir bakıma 2015'in yani Ermeni soykırımının 100. Yıldönümünü gölgede bırakmaya ve Soykırımın karşısına bir İngiliz-Alman savaşı olan Çanakkale Savaşını çıkarmaya yönelik resmi çalışmaların öncü çatışması, resmi ideolojinin öncü sarsıntısı niteliğindedir.

Zorla Müslümanlaştırma, geçen yıl Boğaziçi Üniversitesinde düzenlenen Ermenilerin Müslümanlaş(tırıl)ması konferansındaki, konferansı kurtaran konuşmasında üstünü araladığı, Türkiye'de bugüne kadar tartışılmamış Kültürel Soykırımı dairdir. Bu bölümde Sessizlik, inkar ve asimilasyon sürecini zengin belgeler ve örnekler ışığında tartışır. Tartışma boyunca genç araştırmacılara yol göstermekten geri kalmaz onlara yeni alanlar açar, yeni araştırma konuları ve alanları önerir. Akçam bu bölümde çok yoğun bir bilgi ve belge paylaşmış konuyu derinlemesine ve karşılaştırmalı olarak inceler. Bu bölüm ayrıca kültürel soykırım konusunda Türkçedeki tek başvuru kaynağı olma niteliğine sahiptir.

Birleşmiş Milletler Sekreterliği'nin 1947 yılında hazırladığı ilk taslak metinde kültürel soykırım başlığı altında özel bir suç kategorisi yer aldığını ifade eden Akçam, Bunun nedeni, ilk taslağın hazırlanmasında Lemkin'in büyük katkıları olduğunu kaydeder.

Lemkin'in soykırım kavramı ile 1948 Sözleşmesinde ifadesini bulan soykırım kavramından oldukça farklı karakterini paylaşır: *Lemkin soykırımı tek bir olay olarak tanımlamıyordu.*

Onun için soykırım uzun bir döneme yayılan bir süreçti. Sözleriyle, Lemkin'in Soykırım kavramını ilk tanıttığı kitabındaki, "eğer genel olarak söylemek gerekirse, soykırım bir milletin hemen imhası demek değildir" sözlerini naklederek, 1948 tanımı ile birlikte, Lemkin'in uzun döneme yayılan, farklı eylemlerden oluşan koordineli imha planı olarak tanımladığı soykırım fikri[nin] unutuldu[ğunun] ve soykırımı tek bir eylem ve esas olarak da fiziki imha olarak tanımlayan bir anlayışa bıraktı[ğının] altını çizer.

Lemkin'den hareketle, Soykırımın sadece veya esas olarak fiziki imha ile sınırlı olduğu yolunda yaygın bir kanaat olduğunu kaydeden Akçam bunun doğru olmadığını ve zorla asimilasyon da soykırım süreçlerinin ayrılmaz bir parçası olduğunu vurgular. *Nitekim, 1915-1918 Ermeni soykırımı süreci boyunca da Ermenilere yönelik, merkezi ve sistemli, zorla asimilasyon politikası izlenmiştir. Bu politika üç ayrı biçimde gündeme getirilmiştir. Birincisi, "gönüllü" ve/veya zorla din değiştirmedir. Sürgünün özellikle başlangıç döneminde Ermenilere, eğer isterlerse, din değiştirmeleri imkânı tanınmış ve birçok Ermeni sağ kalabilmek için "gönüllü olarak" Müslümanlığı seçmiştir: "ya İslâm ya Ölüm"..*

Politikanın ikinci önemli ayağı olarak, özellikle 12 yaşından küçük erkek ve kız çocuklara yönelik olarak uygulamaya sokulan yöntemleri sıralar: *Çocuklar zorla Müslüman yapılmış, yetimhanelerde veya dağıtıldıkları Müslüman evlerde Türk-İslâm kültürüne göre yetiştirilmişlerdi. Yanlarına Ermeni çocuk alan aileler, aylık maaş bağlanması başta olmak üzere, mali olarak ödüllendirilmişlerdi.*

Asimilasyonun üçüncü ayağı, genç kızların zorla Müslüman erkeklerle evlendirilmeleridir: Her iki uygulama ilgili uygulamalar *Hükümetin, asimilasyon konusuna verdiği önemi göstermektedir. Bunların arasında, hükümetin, Müslüman ailelerin Ermeni çocukları evlat edinmelerini teşvik için geliştirdiği özendirici bir mekanizma dikkat çekmektedir. "Asimilasyonu teşvik programı" olarak tanımlayabileceğimiz bu mekanizmanın özü, Ermeni çocukların ve evlenen kızların geldikleri ailelerinin mirasçıları olarak kabul edileceğidir. Böylece, Ermeni çocukları yanlarına alan aileler veya Ermeni kız ile evlenen kişiler, otomatik*

olarak bu çocukların servetine el koyacaklardır. 11 Ağustos 1915 tarihinde tüm Emvâl-i Metrûke Komisyon Riyâset [Başkanlıklarına] çekilen bir telgraf bu bakımdan çok önemlidir.

Uygulamaya dair Siverek'ten Dahiliye Nezaretine çekilen 7 Ekim 1915 günlü telgraf ibret vericidir: Altında, On dört, on beş yaşında Ermeni kızlarına el koyan Siverek'lilerin uzun bir isim listesi olan belgede, kızların hamile olabileceklerinden söz edilmektedir.

Tehcir ile el koyma ve suç ortaklığı birlikte yürütülmüştür.

Zorla asimilasyon politikasının dördüncü bir ayağı olarak Sürgün ve imhanın başlangıç döneminde, özellikle Mayıs-Kasım 1915 arasında, Ermenilerin Halep, Rakka, Ras-ü-lAyn, Der Zor vb. civarlarında sınırlı olarak iskânlarına izin veril[diği] dönem uygulamalarından örnekler:Ermeni çocukların, Türk okullara gitmeleri, Türkçe eğitim görmeleri, Ermenice gazete vb. yasaklanması...

Zorla asimilasyon konusu niçin ihmal edildi? Sorusunu soran Akçam, Bunun sadece Ermeni soykırımına ilişkin bir durum olmadığını söyleyerek, *Soykırım kavramının bir hukuk kategorisi olarak ortaya çıkmış olması, Holokost'un, soykırım çalışmalarının merkezine oturarak, her şeyin kendisine göre ölçüldüğü bir denek taşı haline getirilmiş olması ile asimilasyon veya zorla asimilasyon kavramından ne anlaşılması gerektiği ve soykırımın bir unsuru sayılıp sayılmayacağı konusunda ciddi kuşkuların var olması* olarak cevaplar.

Bunlara Ermeni soykırımı özelinde, iki önemli faktör daha ekler: *Birincisi bu güne kadar, zorla din değiştirme; çocukların toplanarak İslâm-Türk kültürüne göre yerleştirilmeleri ve genç kızların zorla evlendirilmeleri gibi konularla ilgili eldeki mevcut kaynakların durumu; İkincisi ise Türk hükümetinin 100 yıllık inkâr politikasının negatif yan sonuçları meselesidir.*

Akçam, Ermenilerin zorla din değiştirme asimilasyon mekanizmaları ve İttihatçıların saiklerine ilişkin yoğun örnekler vererek, sözlerine, *İttihatçıların din değiştirmeyi, Ermeni*

çocuklarını zorla toplamayı ve Islâm- Türk geleneklerine, göre yetiştirmeyi ve Ermeni kızları zorla Müslümanlarla evlendirmeyi sistemli bir politika olarak hayata geçirdikleri kesindir. Ve bu politikalar Ermenilerin toptan imhasının bir parçası olarak kullanıldılar. Genç akademisyenlerin bu konularda son derece değerli eserler vereceği ümidiyle! Sözleriyle şimdilik nokta koyar. Teşekkürler Taner Akçam...